

## VI. С п о в і д ь.

Молодий пан-отчик прийшов до церкви дуже невдоволений. Навіть не причесав ся добре. Жінка виспівала йому ранній молебен то за діти, то за своє здоров'я, то за те, що він не заходить ся, аби вже раз пійти на парохію. Невинний бувько три рази навідав ся до їх хати, а вневдовзі знову пришкандибає. Чоловік кривить ся на сї відвідини, жінка ще більше. Часи любови загинули ся. У їх головах виринає одна гадка: подруже — се невідклична фабрикація людського покоління з безконечними наріканнями і величезними видатками. Ночі понайбільше проходять безсонно. Гей, гей, колиб то вернули ся семінарські часи, думав він собі, не спішив ся би я за золотим руном...

В церкві вібрало ся множество людей до сповіди. Сей шанібний збір не вменшив, а побільшив невдоволення пан-отчика. Треба посидіти довго, багато наговорити ся; треба наслухати ся потрібних і непотрібних річей. Бере машинально епітрахиль і сідає. Голова набита ріжними домашніми журбами. Льогічний, спокійний хід гадок затратив ся. Збентежений і важурений слухатиме страждань інших людей.

Приступає згорблена в чотири погібелі невіста. Хрестить ся без кінця й міри. Гримає в груди, аж гомін розходить ся.

— Коли ти сповідала ся?

— Я прошу вашої і божої ласки, сповідала ся, як літила ся моя краса теличка, по теплім Олексї. Аякже. Так, так.

— Покуту відправила?

— А що робить чоловік, як не покутує? Я вам так покую, що годї докорótати свого віку.

— А чим образила ти Бога?

— Ба говоріть собі здоровейкі. Куди не стане, де не поверне себе чоловік, грішить і грішить. Подивлю ся — грішу; загадаю — грішу. Вродила моя красулька бичка, такого з звівдою на чолі. Файне було. Ричало, ричало — на третій день здохло. Я плакала-заводила, кляла себе і свою долю. Казали люди, що дістало вроки. Ну, тай погібло. Шкода велика. А коровина як вам суятила за бичком! Крутила ся, гінчала, заложила ногу за жоліб і зломилла ногу. Приходив Мошко за води. Не хотів купити. Ребра й кости, та шкіра, каже. Я більше наплакала ся, ніж за рідною дитиною. А поховала я вже троє. Всі були неживі.



— Але чим ти образила Бога? Що-ж далі?

— Ну, та прошу чесного катехізу, найбільше грішу мислями. Иноді вагадаю собі недобре на Бога, на всіх сьвятих і на Пречисту. За що вони карають мене так тяженько? Ні я нажила ся, ні я нагуляла, ні я підхмелила ся. Все в роботі та в роботі. А що в тої роботи? Бодай то не родити ся! Грішу, страх грішу, бо чоловік бідує. Кляне себе, чому бідує? Завидує, бо й тут добре, там невле. В мене всьо в лівої руки. Дав Бог діточки. Та що з того! Неживі. Наболій ся, натерпи ся, буде в тебе... А поратунку як нема, так нема... Кажу вам, усьо завзяло ся на мою душу. Лиха доля занотарайкала мені навіть одну-однісіньку курку. Тепер нема на сіль і нафту. Добре несла ся. Недавно мому чоловікови положили ноги дерево в лісі. Сьвіт до гори ногами хоче перевернути ся. Не знати, яку дати собі радоньку! Худібки нема, курки нема, поля — кусня, пусте; в чоловіка малий хосен! Роби, що хочеш і дій що хочеш... Забий ся.

Розплакала ся і важко зітхнула. Пан-отець ждав, коли вона покінчить, аби міг її швидче відпустити. Йому не добре робить ся. Вже само оповіданє невісти робить на нього прикре вражіє. Не перебиває її, бо ще довше стане розводити ся, а людей чимало до сповіди.

— Що-ж більше? питає нетерпливо сьвященик.

— Більше я не зробила нічого такого. Нікого не вбила, не запалила. Жию й сама не знаю, чого жию. На біду вродила ся, жию на біду і на біду треба вмирати, бо, як то кажуть, християни грішний.

Прослезивши ся ще більше, помандрувала з розгрішенєм у грішний сьвіт, якому вона день-у день складає щиросердешні бажання, аби завалив ся вже раз...

Ще одна особа полишаєть ся до сповіди. Пан-отець утомлений. Рад би вже вийти... Але ся особа, немов йому на перекір, наближуєть ся поволи, несмільиво. Що ступить крок, бє поклони, вдіймає руки високо в гору, завертає очима, важко зітхає. „Боже, ратуй мене! Ах, Матінко!“ — Хрестить ся на всі боки.

По формальних, вступних запитах обжалуванє.

— Я грішна, дуже грішна. Підо мною горить пекло. Аякже. Бігме, що так.

— Якіж твої гріхи? — питає роздразнений і знетерпівлений пан-отець. Він чує, що тут ще треба довго посидіти і самому ста-



вляти запити. Уста й язык його знеможені. В горлі сухо. Немає слини. По жолудку вганяють ся вітри. Голод доскулює. Болить голова. В боці коле. Засидів ся.

— Великі, великі мої гріхи. Не знаю, як спокутувати? А один гріх такий величезний, як ся гора за попівством. Е, що я кажу, чимало більший.

— Ну, ну, говори, який?

— Та як би то сказати, прошу вашої ласки — мені вмер чоловік.

— Та що з того?

— Те з того, що я проклята. Ай Боже, Боже, за що Ти караєш мене!

— Що-ж далі?

— Вмер мій чоловік. А мені все видить ся, що через мене.

— Як то через тебе?

— Та так — він заслаб, а я не доглядала його.

— Чому?

— Ба, говоріть собі здорові, тай я з вами. Не було кінця ладу в мене і не буде. Вже так Бог захотів. Сьвята воля Його. Виросла я у наймах, здіувала там свій вік. За роботою я нічого не виділа, а з роботи хісна ніякого. Хосен був — людям, не мені. Хто трапив ся, треба було йти за того.

— Що-ж далі?

— Е, воно не було від колиски гаразду, потім не було і далі не буде. Не знаю, як по смерті? Я пішла за нього, вже то за мого небіщика, бо мав два загінці поля.

— А добре ви жили з собою?

— Ой не виділа я за ним сьвіта. — Хитає головою і зітхає.

— Чому ви жили зле?

— Я не мала до нього серця, а він до мене. А зрештою як не жити зле, коли в хаті біда? Ми по пів року не вказували ся до божого дому, бо не було що на себе закинути. Дав Бог діточки, а не дав хліба. Я і він отіпали собою день-у-день по людських загонах. Але не вистачало. Діти пухли з голоду і вмирали. Зва того все сварня, все клопіт, усе суперечка. Той мерзенний живіт робить людям усю біду. Як не напакуєш його, не дасть тобі дихати. Правда й то, що мій язык бігає, як машина. Тут скаже слово, далі дві, там три, так шибает собою, мов біснுவатий. Вже то мабуть бабі нечиста сила, бодай моци не мала, язык у губу вло-



жила. Куди обернеть ся, на кого подивить ся, меле і меле і перейми нема.

— Чи не сварите ся з ким?

— Е та де... як хто зі мною, я з ним. В нашій хаті просьвітку не було зза бід. Жити треба, їсти треба, а тут нема що. Положив ся мій чоловік і вже більше не встав. Я гадала, що удає, що не хорий. Лишала я його в хаті, а сама йшла на зарібки. Не було кому і як його доглядати. Я прийшла, насварила ся, накод-кодакала і засипляла, а на другий день знову до роботи. „Чи ти їв? чи пив ти? чи лекше тобі?“ не спитала ся його. Не знаю, в мене не було серця. Ми гризли ся, наче пси під перелазом. Раз вертаю, дивлю ся, він уже небіщик. Лежить на печі в чоботах, руки на хрест. Коли ми стягали з нього чоботи, на мертвім лиці показала ся така болюча міна, немов би робив мені докір, що через мене зійшов із сьвіта, бо я не доглядала його. Я не знала, що він справді був хорий. Так прикро і жалко мені, що годі спокутувати і годі жити. Горе чоловікови на тім сьвіті. Як не біда давить мене, то якісь мари, страховища, привиди, біль сумління. Всяке дранте звалить ся на чоловіка і дихай. Бодай би я була ніколи не вазнала землі, бодай би була моя мати не родила ся і я з нею !...

— Не годить ся таке говорити, — впевняє пан отець зажурену невісту.

— Я знаю, що не годить ся, що я дуже грішу. Але мене серце болить, що я така нещаслива була й буду. Щось заєдно стоїть мені перед очима. Сум і страх побирає мене. Дайте міні пораду, як дожити свого віку?

Сповідник радить їй молити ся часто за душу помершого чоловіка, не забувати про нього. Вказує на тісний звязок між помершими і живими. Вона слухає, одначе не звертає мабуть великої уваги на догматично-моральну науку, бо відходячи дає 50 сотиків на акафист — за дорібок, а не за душу небіщика.

Юрій Клім.

